

2024

BRP+ i praktiken

Fyra fallstudier för att förstå
livskvalitet och hållbarhet

REG
LAB

BRP+ i praktiken – Fyra fallstudier för att förstå livskvalitet och hållbarhet

Peter Möller – Region Dalarna

Kristoffer Sehlberg – Region Gävleborg

Anders Bergquist – Region Skåne

Styrbjörn Holmberg – Region Sörmland

Eric Klingener – Tillväxtverket

Förord

Det har gått tio år sedan BRP+ såg dagens ljus och frågan om hur vi på ett samlat vis mäter välmående, välstånd och hållbarhet är lika gäckande idag som då. Har vi lärt oss något under det gångna årtiondet eller jagar vi bara den väderkvarn som naturvetenskapens träffsäkra måttstockar lagt i vår väg?

Möjligtvis luras vi tro att den detaljrika information som offentlig statistik producerar om vårt samhälle också med självklarhet kan översättas till likaledes detaljrika slutsatser? Den välanvända, men ännu helt ej utslitna, varningen om hur *det bästa* riskerar bli *det godas* fiende ekar måne i någons huvud. För det perfekta mätetalet som sammanfattar välmående, välstånd och en hållbar utveckling är alltså en dröm. Att överföra mätetalens torra konstateranden till en djupare förståelse om vårt samhälle och medborgarnas vardag kräver både hantverkskonst och en inneboende nyfikenhet hos alla oss som på ett eller annat vis arbetar för en god samhällsutveckling.

Att BRP+ inte är svaret på ropen efter en samhällsvetenskaplig enhetsteori bör inte ses som nedslående. Rapporten du har framför dig tar avstamp i övertygelsen om att styrkan i BRP+ ligger i dess förmåga att på ett övergripande vis navigera i olika kommuner och regioners förutsättningar för en hållbar och god livskvalitet, där en sammanvägning av flera olika typer av uppgifter fyller sitt syfte. Men det bör samtidigt betonas att det verkliga arbetet sker därefter, där frågor kring den faktiska utvecklingen ställs.

Det är rapportförfattarnas ödmjuka förhoppning att de enkla exempel som ges i rapportens fallstudier kan väcka läsarnas nyfikenhet och inspirera till egna utforskningar av samhällsutvecklingen runtom i landet.

Inledning

Syftet med denna rapport är att ge en överskådlig blick över BRP+ som mätverktyg, samt ge exempel genom fallstudier på hur ramverket BRP+ kan användas. Första avsnittet behandlar framtagandet och uppbyggnaden av BRP+. Andra avsnittet består av fyra fallstudier på regioner och kommuner i Sverige. Förhoppningen är att rapporten ska fungera som ett material som både förtydligar och underlättar arbetet med ramverket BRP+.

Avsnitt 1: Bakgrund och BRP+ idag

Rapportens första avsnitt presenterar bakgrunden till verktyget BRP+ samt dess funktion, syfte och mål. Utvalda tidigare projekt med BRP+ presenteras i korthet och sätts i kontrast med internationella likartade alternativ. Uppbyggnaden av BRP+ som index och mätinstrument redogörs även i korthet.

Vad är BRP+?

BRP+, utvecklat av Tillväxtverket och Reglab, är ett system för att mäta förutsättningar för livskvalitet och hållbar utveckling på regional och kommunal nivå. Det är konstruerat för att kunna fånga samhällsliga framsteg, som går utöver traditionella ekonomiska mått som bruttonationalprodukt (BNP) eller bruttoregionalprodukt (BRP). Systemet inkluderar olika hållbarhetsdimensioner och syftar till att ge en bredare bild av utvecklingen i svenska regioner och kommuner.

Ett av huvudmålen med BRP+ är att förbättra förståelsen och analysera hållbar utveckling i Sveriges regioner och kommuner. Detta innefattar att bedöma olika faktorer som bidrar till livskvalitet och hållbarhet. Projektet strävar också efter att identifiera de växande skillnaderna i levnadsvillkor i samhället.

Ett framträdande inslag i BRP+ är dess fokus på både nuvarande och långsiktiga aspekter av livskvalitet och hållbarhet. Denna metod hjälper till att förstå omedelbara utmaningar och planera för en hållbar framtida utveckling.

Utveckling av BRP+

När Reglabs förstudie *Breddat mått på regional utveckling*, som senare skulle resultera i BRP+, publicerades 2014 konstaterades följande:

Sveriges regioner har breda ambitioner för sin utveckling; I de regionala utvecklingsplanerna finns mål för ekonomin, miljön och den sociala utvecklingen. För att veta om förändringen går åt rätt håll måste man också ha bra mätsystem som följer utvecklingen nära.

Vidare proklamerades att:

Med förstudien som utgångspunkt, finns nu möjligheten att ta nästa steg: att tillsammans utveckla ett svenskt system för bredare mått på regional utveckling. Ett mätsystem som omfattas av alla svenska regioner skulle ge eko över världen över och inspirera många andra att följa efter.

Förstudien var ett barn av sin tid, då många internationella initiativ av liknande slag togs. Inte minst de internationella initiativ och rörelser mot bredare utvecklingsmått, såsom Stiglitz-kommissionen, EU-kommissionens initiativ *Beyond GDP*, OECD:s *Better life index* och olika miljöorganisationers arbete med mått på miljödimensionen av utveckling. Trots många goda exempel saknades en gemensam standard eller etablerad praxis för mätning av samhällsutveckling. Ett starkt argument för att BRP+ utvecklades var att svensk statistik gick att bryta ner i mer detaljerade geografiska områden än vad som var möjligt i OECD:s *Better life index*.

Sedan förstudien har samtliga aktörer med regionalt utvecklingsansvar tagit steget in i Region-familjen och olika former av regionala utvecklingsplaner har blivit lagstadgade som regionala utvecklingsstrategier (RUS). Med tydligare lagkrav på att RUS ska tas fram och aktualiseras har också uppföljningen i regionerna utvecklats.

Alla regioner har nu egna uppföljningar, vilket kan vara ett argument för att ett gemensamt uppföljningsverktyg inte längre behövs. Samtidigt försvårar det möjligheten att få en samlad bild av utvecklingen. BRP+ bör därför inte ses som konkurrerande, utan snarare ett pedagogiskt stöd där utvecklingen i den egna regionen över tid kan jämföras med utvecklingen i övriga regioner, på ett enklare vis. Slutsatserna i denna rapport pekar dock på att det kräver motprestationer av användarna. BRP+, och kanske då främst det index som ofta lyfts fram, är i sig inte ett användbart utfallsmått. Det är ett orienteringsunderlag för att kommentera utvecklingen i regionerna. Däri ligger dess styrka och ett fortsatt utvecklande kräver kontinuerlig användning.

Tidigare rapporter om BRP+

BRP+ har använts som verktyg i underlagsframställningar i flera svenska regioner. De specifika nationella rapporter som släppts inom ramen för BRP+ projektet inkluderar:

- *Håller utvecklingen i Sveriges regioner?* – I denna rapport undersöks livskvaliteten för olika grupper i samhället och i Sveriges regioner i relation till de tre hållbarhetsdimensionerna. Det är den första rapporten efter den översyn av mätsystemet som genomfördes under 2020.
- *Bortom BNP i det regionala utvecklingsarbetet* – En antologi som är resultatet av ett läroprojekt genomfört av Reglab och Tillväxtverket 2018. Antologin innehåller analyser, intervjuer och exempel på hur regioner och kommuner använt BRP+.

Dessa rapporter ger en bild av hur BRP+ används för att mäta och analysera regional utveckling och livskvalitet i Sverige. De erbjuder viktiga insikter i aktuella trender och utmaningar inom hållbar utveckling. Denna rapport syftar till att ge en praktisk handledning till hur BRP+ kan användas för att förstå utvecklingen i en region eller kommun ur ett bredare perspektiv, inte minst i ljuset av att systemet har publicerats på www.kolada.se sedan de tidigare rapporterna skrevs. Kolada erbjuder en rad olika funktioner som kan underlätta analysen av utvecklingen i BRP+.

Metod

BRP+ innefattar två totalindex, ett för livskvalitet och ett för hållbarhet som beräknas årligen av Tillväxtverket och publiceras på www.kolada.se. För att index ska fungera som ett aggregerat mått på regioner och kommuners livskvalitet och hållbarhet används en mängd källor från flera olika myndigheter. Från dessa uppgifter skapas indikatorer, som sedermera standardiseras och vägs samman i olika kategorier. Indexet för livskvalitet bestod 2022 av 12 teman som byggdes upp av 45 indikatorer. Indexet för hållbarhet bestod 2022 av 3 teman som byggdes upp av 25 indikatorer. Totalt innefattade ramverket BRP+ 2022 70 indikatorer som på något sätt berör förutsättningar för livskvalitet och hållbarhet. Antalet indikatorer kan skilja sig på kommunal och regional nivå eftersom vissa indikatorer inte är nedbrutna på kommunal nivå. Tabell 1 presenterar de två delarna av BRP+ med dess teman. Figur 1 visualiserar strukturen av BRP+.

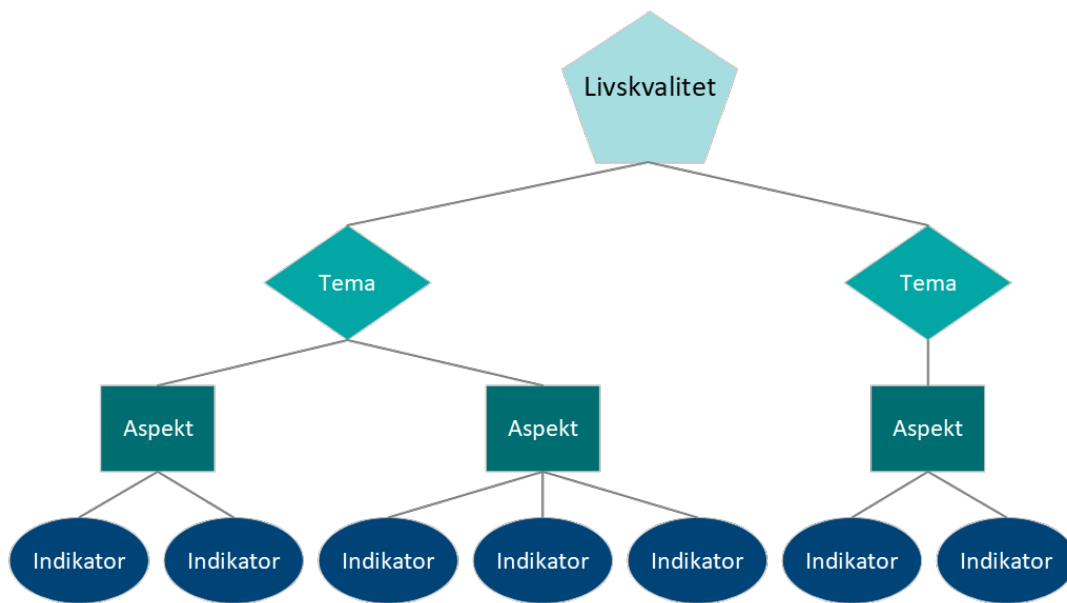
En viktig poäng att göra kring de index som presenteras i BRP+ är att de inte är jämförbara över tid. Indexberäkningen innebär en standardisering som inte möjliggör jämförelse över tid. Av denna anledning presenteras endast index för ett år i taget på Kolada. För en mer ingående beskrivning av uppbyggnaden av BRP+ samt olika begränsningar hänvisar vi till bilaga 1.

Tabell 1: BRP+ uppdelat i de två delarna och dess respektive teman

Del	Tema
Livskvalitet	T1 – Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet
	T2 – Trygghet och säkerhet
	T3 – Miljökvalitet
	T4 – Tillgänglighet till tjänster
	T5 – Inkomst och förmögenhet
	T6 – Arbete och löner
	T7 – Bostad
	T8 – Balans arbete-fritid ¹
	T9 – Hälsa
	T10 – Utbildning och kompetens
	T11 – Sociala relationer och tillit
	T12 – Individuellt välbefinnande
Hållbarhet	Miljömässig hållbarhet
	Ekonomisk hållbarhet
	Social hållbarhet

¹ Tema T8 – Balans arbete-fritid innehåller 0 indikatorer år 2022.

Figur 1: Visualisering av uppbyggnaden av BRP+

Notering: Indikatorer summeras till aspekter. Aspekter summeras till teman. Teman summeras till ett totalmått för livskvalitet (eller hållbarhet). Detta totalmått kan sedan användas som ett index.

Avsnitt 2: Fallstudier

Syftet med fallstudierna är att tillhandahålla enkla exempel på hur BRP+ kan användas för att navigera frågor kring livskvalitet och hållbarhet. Tillvägagångssätten skiljer sig åt mellan fallstudierna då de är tänkta att vara enkla exempel på hur mätsystemet kan användas. I följande avsnitt redogörs för tre regionala och en kommunal fallstudie utifrån BRP+.

Insikter från arbetet med fallstudier

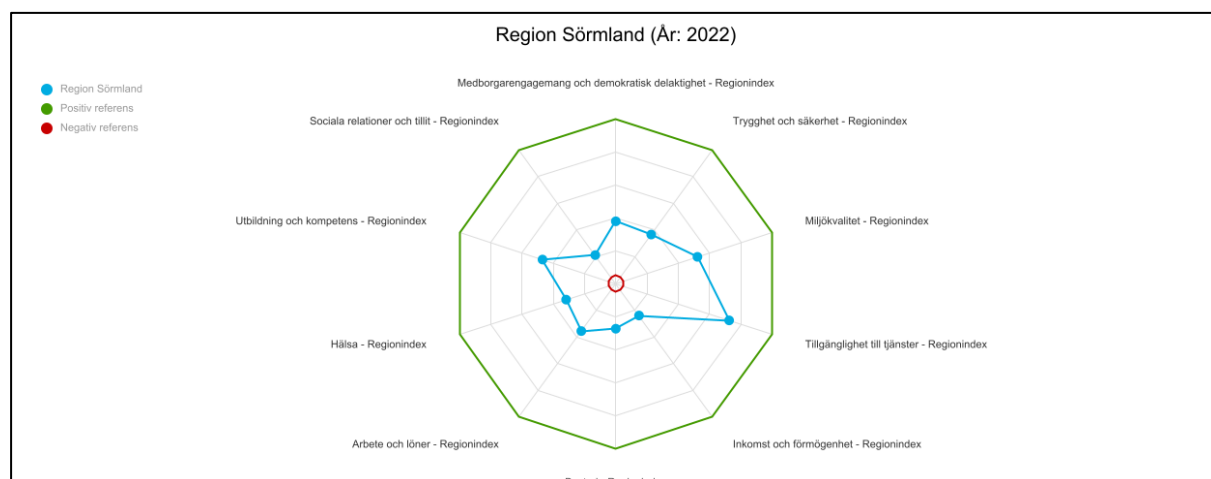
BRP+ omfattar stora delar av samhällsbygget och sambanden mellan temaområden är inte sällan komplexa. Inte minst hur olika materiella och upplevda livsförutsättningar påverkar och förstärker varandra, samt hur dessa aspekter i sin tur påverkar det subjektiva välbefinnandet. I vissa fall står också till synes närbesläktade subjektiva och objektiva mått i stark kontrast till varandra, såsom exempelvis utsatthet för brott (objektivt mått) och oro för att utsättas av brott (subjektivt mått) där grupper med störst oro är minst utsatta, och vice versa.

BRP+ är uppbyggt för att underlätta tolkningen och analysen av nuvarande och framtida förutsättningar genom att inkludera viktiga perspektiv på både livskvalitet och hållbar utveckling. Styrkan i mätsystemet ligger i dess överskådlighet, som ger möjlighet att diagnostisera utvecklingen i olika delar av vårt land. Men, som mekanikens gyllene regel stipulerar, det man vinner i kraft förlorar man i väg. I andan av det sentimentet bör betonas att BRP+ allena sällan når hela vägen fram till en förklaring av utvecklingen. Däremot ger det en karta och kompass för fortsatt analys av den egna geografins utveckling. Det är också så detta avsnitt utformats, som ett exempel på hur BRP+ kan användas som verktyg för att prioritera och forma vidare studier inom verksamheter som på ett eller annat vis arbetar med utvecklingsfrågor.

En viktig insikt att ha med sig är att BRP+ är ett verktyg som snarare lämpar sig för att hitta relevanta områden att ställa frågor kring än att ge svar. BRP+ ska ses som *ett* svar på det faktum att det saknas ett robust mått på livskvalitet. Av just den anledningen är det svårt att med säkerhet säga att den sammanvägda indexerade livskvaliteten verkligen speglar faktisk livskvalitet. Det saknas helt enkelt ett vedertaget facit att jämföra med.

Även om framtagandet av mätsystemet och urvalet av nyckelindikatorer bygger på ett gediget och noggrant arbete så krävs en genomtänkt tolkning av resultaten för att gå från utfall i BRP+ till ett underlag som kan svara på vad det innebär i en given geografi. Att **arbeta med** BRP+ innebär därför alltid en viss mån av **utvärdering av** BRP+.

Fall 1: Livskvalitet i Sörmland – Taskigt med deg

Livskvalitetmättet (Livskvalitet – Regionindex) väger samman förutsättningar för god livskvalitet sorterat på de tio teman² presenterade i spindeldiagrammet ovan. För år 2022 visar BRP+ att Sörmland sammantaget har de sämsta förutsättningarna för god livskvalitet bland landets 21 regioner.

I Tabell 2 nedan sammanfattas Sörmlands utfall samt det högsta respektive lägsta värdet bland landets 21 regioner för respektive tema. Frånsett höga värden inom *Tillgänglighet till tjänster* hade regionen genomgående låga värden inom de teman som livskvalitetmättet bygger på. Lägst var värdet på *Inkomst och förmögenhet* samt *Sociala relationer och tillit*.

Tabell 2: Livskvalitet på temanivå i Region Sörmland enligt BRP+ år 2022

Område	Sörmland	Högsta värdet	Lägsta värdet
Arbete och löner	33	72	27
Bostad	24	100	0
Hälsa	28	80	28
Inkomst och förmögenhet	20	88	20
Livskvalitet	35	68	35
Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet	35	85	24
Sociala relationer och tillit	17	83	8
Subjektivt välbefinnande	24	100	0
Tillgänglighet till tjänster	71	94	18
Trygghet och säkerhet	34	100	0
Utbildning och kompetens	44	60	44

² Förvånande för den uppmärksamme läsaren är att spindeldiagrammet endast innehåller tio teman, då livskvalitet i BRP+ är uppbyggd av tolv teman. I metodkapitlet redogjordes det att ett tema (*T8 – Balans arbete - fritid*) faller bort för att det inte innehåller någon indikator. Det andra frånvarande temat, *T12 – Individuellt välbefinnande* finns helt enkelt inte inkluderat i spindeldiagrammet för år 2022.

Att torrt konstatera att en region har problem med inkomst och förmögenhet är en tämligen tändlös slutsats. Det är heller inget som en insats kan riktas mot. I kommande delar av fallstudien ska vi därför med hjälp av de verktyg som står till förfogande på [Kolada.se](https://kolada.se) försöka att beskriva temat *Inkomst och förmögenhet* och ställa en mer pricksäker diagnos av läget i Sörmland.

Koladas jämförare – En första okulärbesiktning av läget

I Kolada kan vi se faktiska värden och utvecklingen i de underliggande variabler som det indexerade värdet för *Inkomst och förmögenhet* bygger på. Eftersom det sammanvägda indexet inte viktats kan vi utifrån färgkodningen i Kolada³ bilda oss en uppfattning om huruvida värden kan antas tynga regionens utfall eller inte. Exempelvis så har *N66077 – Andel med låg ekonomisk standard 0-19 år* samt *U01803 – Invånare 18-64 år med låg inkomst* legat på en ofördelaktig nivå över hela perioden 2017-2022. En ytterligare observation här är att andelen unga med låg ekonomisk standard tycks bita sig fast på samma höga nivå, omkring 24 procent, medan andelen med vuxna med låg inkomst faktiskt minskat över tid, från omkring 22 procent till omkring 17 procent.

Figur 2: Tema *Inkomst och förmögenhet* i Region Sörmland enligt BRP+ år 2017–2022

Inkomst och förmögenhet											
▼ Invånare 16-84 år som haft ekonomisk kris, andel (%)				-	14.0		15.0	15.0	15.0	-	
Invånare, 0-19 år, med låg ekonomisk standard, andel (%)				24	24	25	26	25	24		
Invånare 18-64 år med låg inkomst, andel (%)				21.9	22.9	16.2	17.1	17.8	17.3		
Ginikoefficient – hushållens disponibla inkomster, index				0.295	0.286	0.289	0.296	0.304	0.299		
Mediannettoinkomst, kr/inv 20+				223 600	231 100	236 400	240 900	253 300	265 100		

Fri Sökning i Kolada – Utveckling i kommunerna

De variabler vi är intresserade av kan enkelt markeras, såsom gjorts via bocken i högerkant på bilden ovan, för att exporteras till exempelvis Excel.

Alternativt kan respektive variabel väljas i funktionen *Fri sökning*, med fördelen att det då med enkelhet går att jämföra utfallet i regionen med enskilda kommuner.

³ Den röda färgen indikerar att värdet är i den lägsta kvartilen. Gröna värden indikerar den högsta kvartilen medan gul representerar mellanliggande värden i respektive indikator tredjedelen. D.v.s. de sju regioner med lägst/sämst värde. Gröna värden motsvarar den högsta tredjedelen och gul resterande. Färgerna bör dock inte tolkas som strikt bra eller dåligt, dels då utfallet i samtliga regioner/kommuner kan vara bra eller dåligt oavsett färg, och dels då det för flera indikatorer är väldigt liten variation i utfallet.

Figur 3: Skärmdump från Koladas online-tjänst 'Fri sökning'

På så vis kan vi se huruvida underliggande värden inom *Inkomst och förmögenhet* är ett generellt problem i regionen eller om det föreligger stora regionala skillnader som kan ge oss några insikter. De delar av geografien vars värden ligger under regionen är givetvis extra problematiska, givet att vi valt att titta på ett område där regionen utmärker sig på ett negativt vis, som *Inkomst och förmögenhet*.

För Sörmlands del finns tydliga geografiska skillnader. Om vi gör ett enkelt test av respektive variabel för att se om det är högre eller lägre än regionen i alla kommuner ser vi ett mönster. Det är i hög grad samma kommuner som har lägre/sämre värden i många underliggande indikatorer. Exempelvis, i Flens kommun är situationen *sämre* än regionen enligt alla indikatorer medan det i Trosa är *bättre* enligt samtliga indikatorer.

Tabell 3: Tema *Inkomst och förmögenhet* i Region Sörmland uppdelat på indikator och kommun enligt BRP+ år 2022

	Ginikoefficient	Ekonomisk kris	Vuxna, låg inkomst	Barn med låg ek. standard	Mediannettoinkomst
Eskilstuna	Mindre ojämlikhet	Större andel	Större andel	Större andel	Lägre
Flen	Större ojämlikhet	Större andel	Större andel	Större andel	Lägre
Gnesta	Mindre ojämlikhet	Mindre andel	Mindre andel	Mindre andel	Högre
Katrineholm	Mindre ojämlikhet	Mindre andel	Större andel	Större andel	Lägre
Nyköping	Mindre ojämlikhet	Mindre andel	Mindre andel	Mindre andel	Högre
Oxelösund	Mindre ojämlikhet	Större andel	Mindre andel	Mindre andel	Lägre
Region Sörmland	0,299	15	17	24	26 5100
Strängnäs	Större ojämlikhet	Mindre andel	Mindre andel	Mindre andel	Högre
Trosa	Mindre ojämlikhet	Mindre andel	Mindre andel	Mindre andel	Högre
Vingåker	Mindre ojämlikhet	Mindre andel	Större andel	Mindre andel	Lägre

Utveckling över tid i kommunerna

Utifrån vår första okulärbesiktning av underliggande indikatorer stack två av fem poster ut. Dels utifrån att det var konstant låga värden, dels utifrån att vi hade data för varje år. *U01803 – Invånare 18-64 år med låg inkomst* samt *N66077 – Invånare 0-19 år med låg ekonomisk standard*. Låt oss plocka ut dessa två för samtliga kommuner och med en något längre tidsserie än tidigare för att se om vi kan komma till några insikter.

Andel vuxna med låg inkomst

Vi börjar med de vuxna med låg inkomst, alltså de som har en disponibel inkomst som understiger 60 procent av rikets median det året.

Här kan vi först av allt notera att det sker något 2019. Det beror på en förändring i beräkningsmetoden för måttet *låg ekonomisk standard* hos SCB (Statistiska centralbyrån) vilket resulterade i ett hopp i siffrorna. Tidigare baserades måttet på hushållens disponibla inkomster, men 2019 började SCB använda definitionen från EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions). Denna förändring innebar att fler aspekter av ekonomisk standard beaktades och att data nu blev mer jämförbara med andra EU-länder.

Oavsett förändringen i definitionerna kan vi se samma typ av mönster i geografien även här. I några kommuner, primärt de med gräns mot Stockholm, hittar vi relativt få individer med låg inkomst medan det i andra delar av regionen finns en större andel.

Tabell 4: Indikator U01803 i Region Sörmland uppdelat på kommun enligt BRP+ år 2013–2022

U01803 – Invånare 18-64 år med låg inkomst, andel (%)										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Eskilstuna	24,80	25,07	25,69	25,63	24,87	25,70	19,19	20,54	21,16	20,47
Flen	25,60	26,58	27,69	28,49	29,62	30,99	23,10	23,67	23,66	24,06
Gnesta	18,40	17,65	19,18	18,43	17,73	18,93	11,31	11,84	12,07	12,86
Katrineholm	22,60	22,78	23,40	23,91	22,97	24,02	17,33	18,40	18,98	17,76
Nyköping	17,80	18,02	18,36	18,80	18,31	19,34	13,10	14,30	15,19	15,06
Oxelösund	17,50	18,20	20,53	21,30	21,36	23,29	16,93	15,49	17,36	16,74
Region Sörmland			22,19	22,43	21,86	22,86	16,18	17,14	17,79	17,30
Strängnäs	16,70	16,57	17,02	17,49	16,68	17,81	11,17	12,04	12,77	12,10
Trosa	13,30	13,37	14,33	14,46	13,83	14,76	7,87	8,33	8,94	9,01
Vingåker	22,60	24,45	25,32	25,82	25,45	26,42	18,80	18,87	19,81	19,90

Andel barn och ungdomar med låg ekonomisk standard

I likhet, och föga förvånande, ser vi även här en stor spridning mellan kommunerna i Sörmland. Det är delvis en naturlig följd av att dessa barn och ungdomars ekonomiska standard är en spegling av de vuxnas situation, med vilka de i stor utsträckning delar hushåll.

Tabell 5: Indikator U01803 i Region Sörmland uppdelat på kommun enligt BRP+ år 2013–2022

N66077 – Invånare, 0-19 år, med låg ekonomisk standard, andel (%)										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Eskilstuna	27	29	29	28	29	29	30	30	29	28
Flen	29	32	34	34	36	37	39	37	38	36
Gnesta	14	15	14	15	14	15	13	14	16	15
Katrineholm	27	29	28	28	28	29	31	31	29	29
Nyköping	15	16	17	18	19	19	21	22	21	20
Oxelösund	13	15	16	22	23	22	21	25	24	23
Region Sörmland	21	23	23	23	24	24	25	26	25	24
Strängnäs	13	14	14	13	14	13	14	16	15	15
Trosa	10	10	9	10	10	10	11	12	12	11
Vingåker	24	25	27	27	30	32	30	30	29	24

Sammanfattning

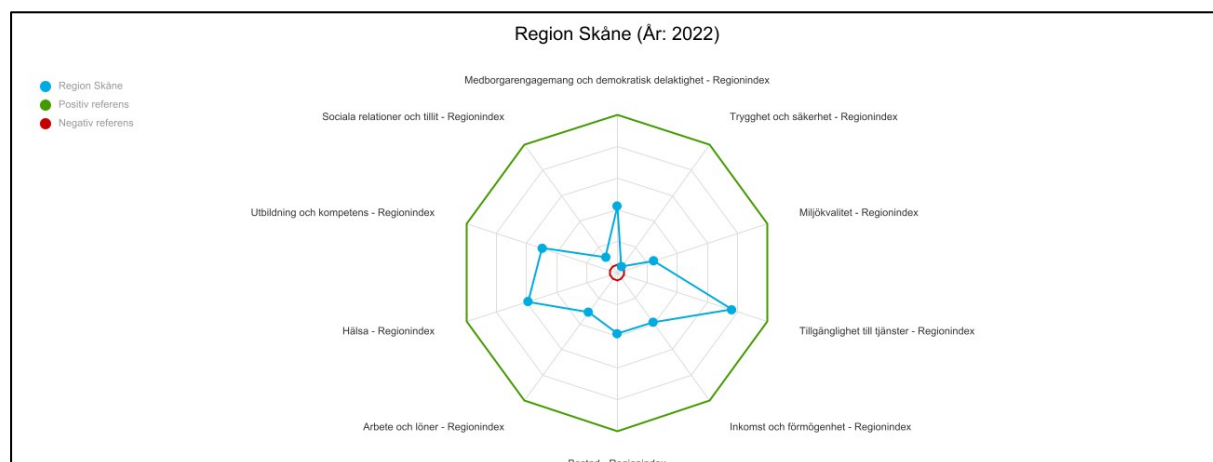
Sörmland har sammantaget svaga förutsättningar för god livskvalitet 2022. Ett område där förutsättningarna är svagast handlar om befolkningens inkomster och förmögenhet. Sörmland utmärker sig i riket som den region med allra sämst förutsättningar inom just detta område.

När vi särskådar de fem underliggande måtten inom området hittar vi stora inomregionala skillnader samt två indikatorer som får anses extra problematiska för regionen, *N66077 – Invånare, 0-19 år, med låg ekonomisk standard* samt *U01803 – Invånare 18-64 år med låg inkomst*.

En intressant observation som kan vara värd att följa upp är att de ekonomiska ojämlikheterna endast är större än regionens i två av nio kommuner. En kommun vars utfall i övriga indikatorer genomgående är bättre än regionens och en kommun vars utfall genomgående är sämre än regionens. Klyftorna tycks alltså störst i de två kommuner med *bäst* respektive *sämst* utfall i de indikatorer som syftar till att mäta de ekonomiska förutsättningarna för god livskvalitet.

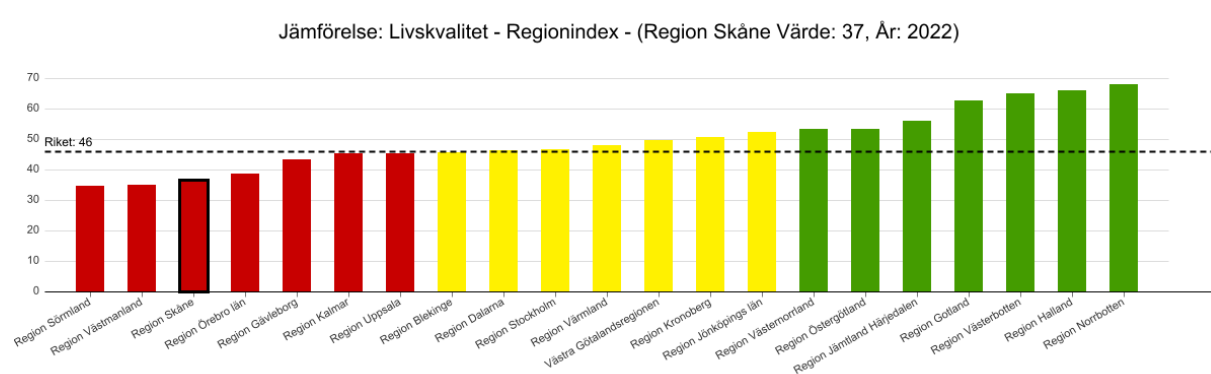
Slutligen bör betonas att invånarnas ekonomiska förutsättningar, som stått i fokus i denna korta fallstudie, troligen är besläktade med förutsättningar vi kan belysa genom andra teman i BRP+. Exempelvis uppgifter vi hittar under *Utbildning och kompetens* och *Arbete och löner*. Med hjälp av det som framkommit i fallstudien och verktygen i BRP+ på Kolada.se skulle vi nu kunna ta våra observationer och eventuella hypoteser vidare och ytterliga fördjupa vår förståelse om förutsättningar för livskvalitet i Sörmland.

Fall 2: Livskvalitet i Skåne – Låga inkomster

Produktionsvärdet i Skåne är på rikets medelnivå år 2022, men livskvaliteten är låg enligt BRP+. Regionen har den tionde största BRP per capita i riket och sjätte största BRP per sysselsatt i riket. I kontrast till detta har Skåne den fjärde lägsta livskvaliteten i riken enligt BRP+. Endast Sörmland, Västmanland och Örebro län har lägre totalindex. Skånes index är 37, jämfört med riksgenomsnittet 46 och Halland som har högst på 68. I detta kapitel ska vi undersöka varför Skåne har så lågt totalindex för livskvalitet.

Figur 4: Livskvalitet i Region Skåne jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

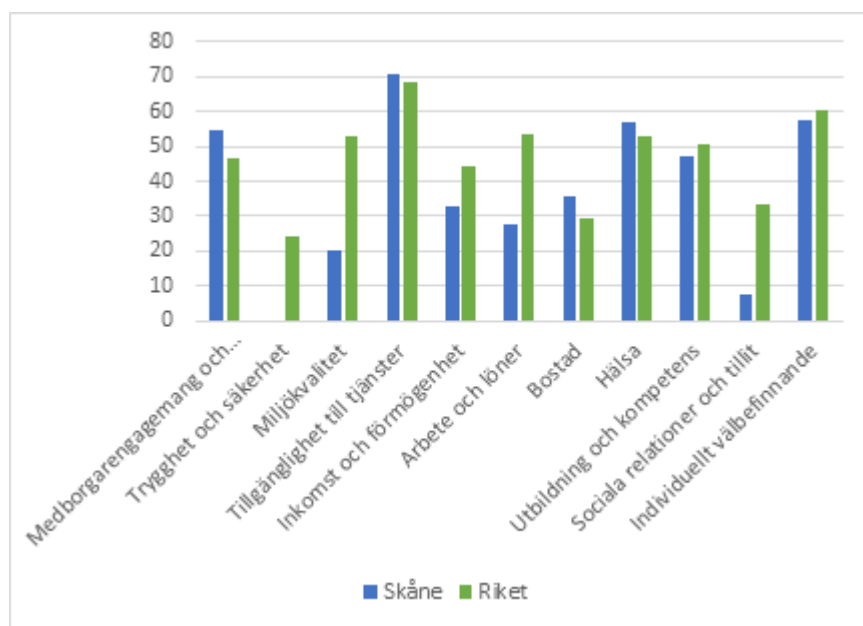

Notering: Skåne län har låg livskvalitet jämfört med större delen av landet enligt BRP+ totalindex.

Indexet för livskvalitet bygger på 11 teman. Skånes index för respektive tema visar på att det finns både teman där regionen har hög livskvalitet och låg livskvalitet. Regionen har index högre än riket på *Medborgarengagemang*, *Tillgänglighet till tjänster*, *Bostad* och *Hälsa*. De områden där regionen har lågt index och störst gap till riket är *Miljökvalitet*, *Arbete och löner* samt *Sociala relationer och tillit*. Även *Trygghet och säkerhet* är lågt för Skåne, men det är endast en indikator på regional nivå, *U01420 – Andelen invånare mellan 16 och 84 år som avstår från att gå ut ensamma*. Skillnaderna mellan regionerna för denna indikator är liten.

I denna fallstudie finns fördjupningar inom teman *Miljökvalitet*, *Arbete och löner* samt *Sociala relationer och tillit*.

Figur 5: Livskvalitet i Region Skåne uppdelat på tema jämfört med riket enligt BRP+ år 2022

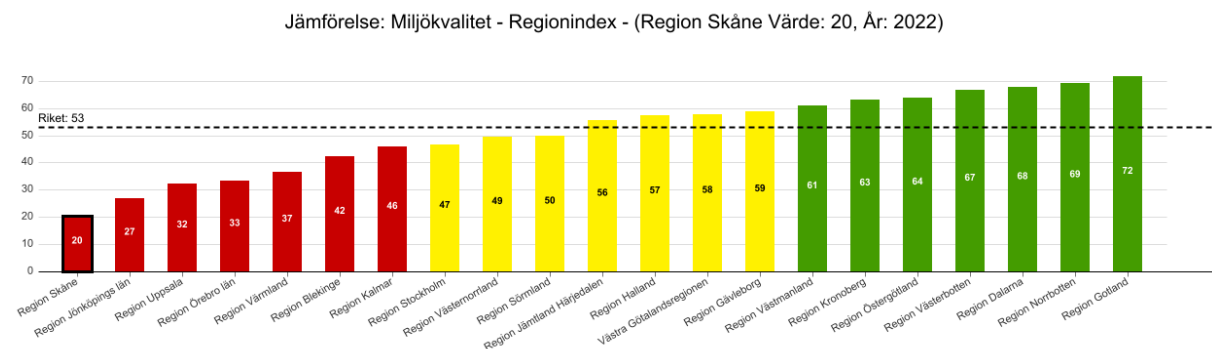

Notering: Detta diagram finns inte på Koladas hemsida. Värdena för Riket och Skåne har hämtats hem separat för att sedan bearbetas i Excel.

Miljökvalitet

Miljökvaliteten i Skåne är enligt index ett av de sämsta i riket. Skånes index är 20, jämfört med rikets 53 och Gotlands 72. Miljökvalitet mäts med tre indikatorer, N85051 - *Andelen sjöar med god ekologisk status*, N85052 – *Andelen vattendrag med god ekologisk status*, N85053 – *Andelen grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status*.

Figur 6: Miljökvalitet i Region Skåne jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

För två av indikatorerna, N85051 – *Sjöar med god ekologisk status* och N85052 – *Vattendrag med god ekologisk status* är Skåne ungefär som de flesta regionerna i riket. Jämfört med de regionerna som har bäst tillgång har Skåne en dålig tillgång, men skillnaderna mellan regioner är små.

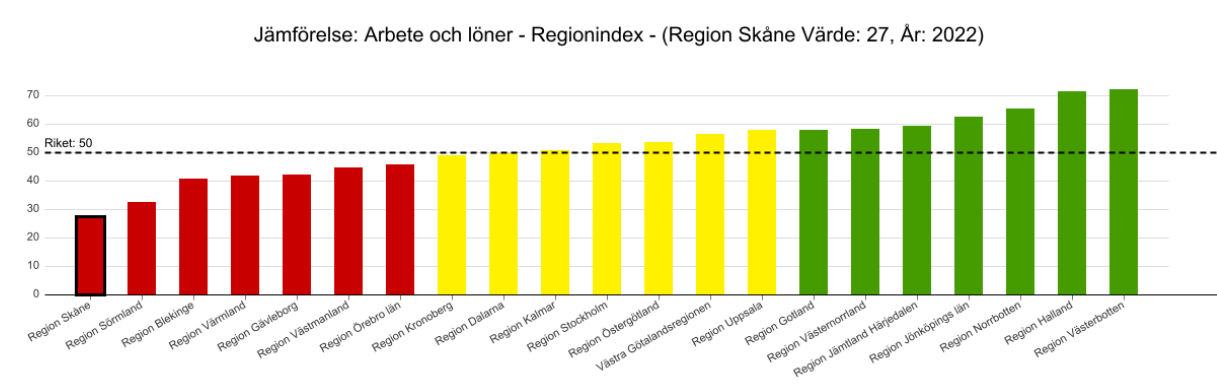
Det är också små skillnader mellan regionerna i tillgången till grundvatten med god kemisk och kvantitativ status. Samtliga regioner i Sverige har god tillgång till grundvatten men Skåne avviker något från de med högsta tillgången. Detta innebär att Skåne hamnar i den nedre halvan av listan. Skillnaderna är små vilket betyder att för invånarna är det ingen större skillnad jämfört med de regioner som har större tillgång.

Enligt index har Skåne låg miljö kvalitet, trots att indikatorerna placerar Skåne i mitten eller precis under mitten av samtliga regioner. Små skillnader gör att Skånes sammanlagda index blir lågt. Indikatorer bestäms också till stor del av regionens geografiska och demografiska förutsättningar. Skåne kan därför inte sägas ha en speciellt dålig miljö kvalitet och flera av indikatorerna är svåra att påverka med det regionala utvecklingsarbetet.

Arbete och löner

Skåne har det lägsta indexet för temat *Arbete och löner*. Skånes index är 27 jämfört med riksmedeltalet 50 och maxvärdet 72. Endast två andra regioner, Sörmland och Blekinge, är på samma låga nivå som Skåne. Temat mäts med åtta indikatorer där utfallet för Skåne är lågt i de flesta av dessa.

Figur 7: Tema Arbete och löner i Region Skåne jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

Andelen förvärvsarbetande i Skåne är lägst i landet och avviker kraftigt från andra regioner. Skåne har en förvärvsfrekvens på 78,5 procent medan de närmaste andra regionerna har en förvärvsfrekvens på 80 procent. En delförklaring är gränspendlingen till Danmark, men den förklarar inte hela skillnaden. Den låga förvärvsgraden i Skåne speglas av en hög andel långtidsarbetslösa. Andelen arbetslösa är omkring 4,5 procent vilket är i nivå med Västmanland och Gävleborg. Endast Sörmland har högre långtidsarbetslöshet på 4,9 procent. Riksgenomsnittet är kring 3,4 procent och lägst långtidsarbetslöshet har Jämtland, Västerbotten och Gotland med knappt 2 procent.

En konsekvens av den dåliga arbetsmarknaden i Skåne är att regionen har en av de högste andelarna som är oroliga att förlora sitt jobb. I Skåne är 13 procent oroliga för att förlora sitt jobb, medan genomsnitt för riket är 12,7 procent. Stockholm drar upp detta genomsnitt genom att över 16 procent är rädda att förlora sitt jobb där. Även förvärvsintensitet bland utrikesfödda är låg, tredje lägsta i riket på 61 procent jämfört med 67 för riket. Högst förvärvsfrekvens för utrikesfödda har Stockholm och Norrbotten, med över 70 procent.

Skåne har den näst största inkomstjämligheten i riket, endast i Stockholm är den större. Inkomstjämlighet i Skåne ligger på en nivå lite högre än Uppsala och på riksgenomsnittet, eftersom Stockholm drar upp snittet kraftigt. Dessa tre regioner är de enda som har en högre inkomstjämlighet än riksgenomsnittet. Skillnaderna är ändå relativt små, Skånes ginikoefficient är på 0,323 och rikets är på 0,324. Norrbotten har de minsta inkomstskillnaderna med en ginikoefficient på 0,265.

Jämställdheten är både hög och låg. Kvinnornas andel av lönesumman i Skåne är relativt hög, 77,6 procent jämfört med rikets 75,4 procent. I endast sex regioner har kvinnorna en större

andel av lönesumman. Samtidigt har regionen den lägsta andelen av män som tar ut föräldrapenningdagar, 29,5 procent mot riksgenomsnittet på 30,9 procent.

Trots, eller tack vare, problemen med sysselsättning har Skåne en hög matchning, 71 procent arbetar i ett yrke som överensstämmer med deras utbildning, vilket motsvarar riksgenomsnittet. Endast fem regioner har en högre matchningsgrad. Skillnaden mellan länen är liten, från 67 procent till 72 procent.

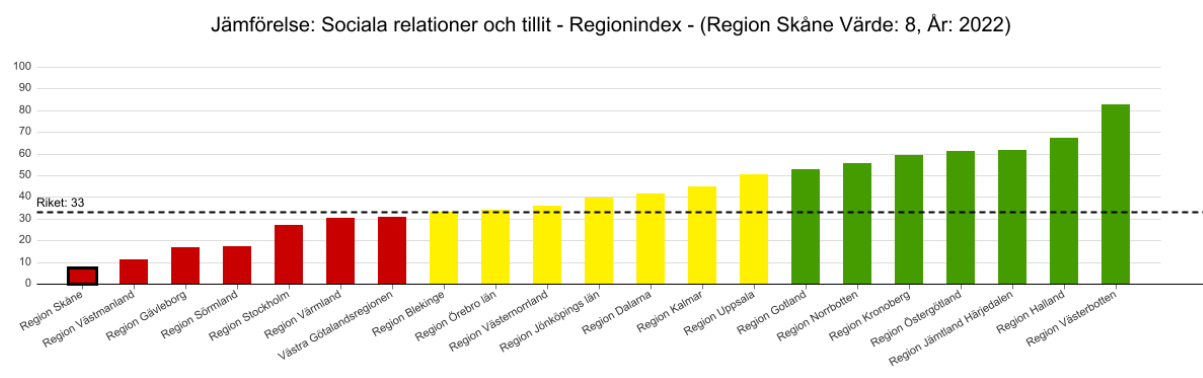
Arbetsmarknaden i Skåne är den svagaste i riket. Flera viktiga indikatorer, som förvärvsgrad och anställningstrygghet bekräftar denna bild. Arbetsmarknaden som helhet verkar dock fungera då en stor andel av de som arbetar har ett arbete som motsvarar deras kompetens. Kvinnors etablering på arbetsmarknaden verka fungera då deras andel av lönesumman är större än för riket.

Den stora frågan för arbetsmarknaden i Skåne är varför förvärvsgraden är låg och arbetslösheten hög.

Sociala relationer och tillit

Skåne är den region som tillsammans med Västmanland har det lägsta indexet på *Sociala relationer och tillit*. Skåne har index 8 och Västmanlands har index 10. Genomsnittet för riket är 33 och högsta index har Västerbotten med ett index på 80. Temat består av tre indikatorer, U01413 – *Invånare 18-64 år med avsaknaden av tillit till andra*, U01435 – *Invånare med avsaknad av emotionellt stöd* och N02797 – *Invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar*.

Figur 8: Tema Sociala relationer och tillit i Region Skåne jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

Skåne har tillsammans med Sörmland lägst andel av invånare som har tillit till andra. I dessa regioner saknar 31,6 procent i Skåne, och 31,5 procent i Sörmland tillit till andra. Riksgenomsnittet är 28,2 procent och lägst andel har Västerbotten, 20,8 procent. Skåne är också en av regionerna med högst andel invånare som saknar tillgång till emotionellt stöd. Storstadsregionerna har tillsammans med Västmanland, Uppsala och Värmland en andel som är högre än riksgenomsnittet. Skånes andel är 13 procent jämfört med riksgenomsnittet på 12 procent och Kronoberg har lägst andel som saknar emotionellt stöd på 9 procent. Andelen unga som varken arbetar eller studerar är hög i Skåne 6,2 procent, endast tre regioner har en större andel. Riksgenomsnittet är 5,5 procent och högst index har Västerbotten och Uppsala på 6,4 respektive 6,5 procent..

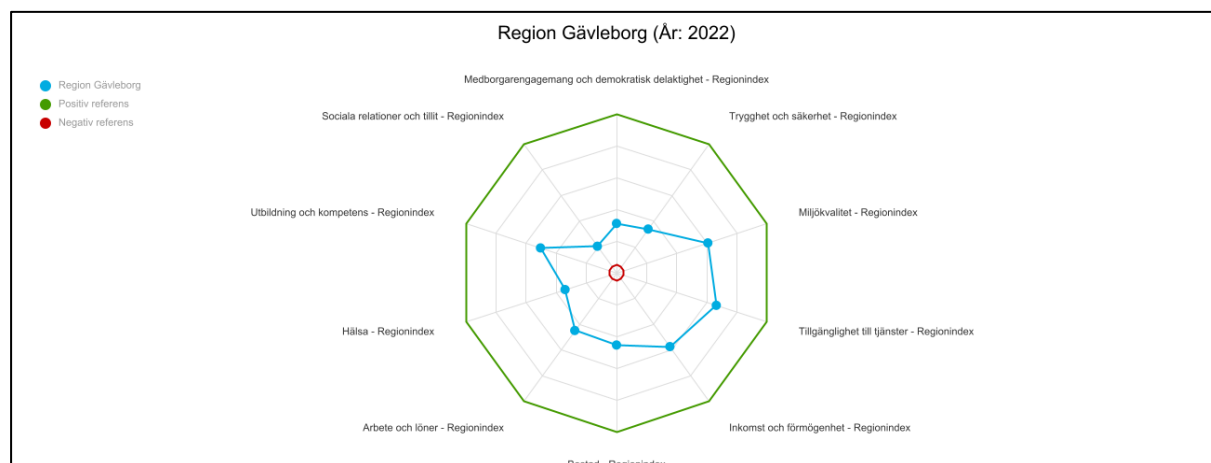
Invånarna i Skåne har låg social tillit, vilket är förvånande eftersom de också har ett stort medborgarengagemang. Motsättningen kan bero på att det finns två relativt stora grupper i

Skåne, en grupp med social tillit och en med stort medborgarengagemang. Beroende på hur frågor ställs dominerar olika grupper svaren.

Slutsatser

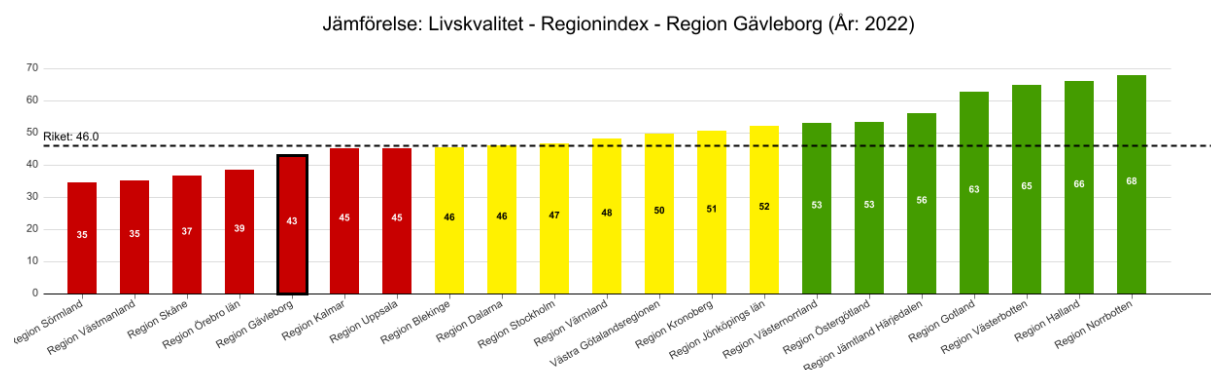
Livskvaliteten i Skåne är enligt BRP+ låg. Den främsta orsaken är en hög arbetslöshet och låg sysselsättningsgrad. Bristande tillit och en hög andelen av unga som varken studerar eller arbetar bidrar ytterligare till ett lågt index för Skåne. Miljöfaktorerna som drar ner Skånes totalindex beror främst på regionens geografiska och demografiska förutsättningar och skillnaderna mot andra är små.

Fall 3: Livskvalitet i Gävleborg – Dåligt hälsoläge, specifikt i glesbygden

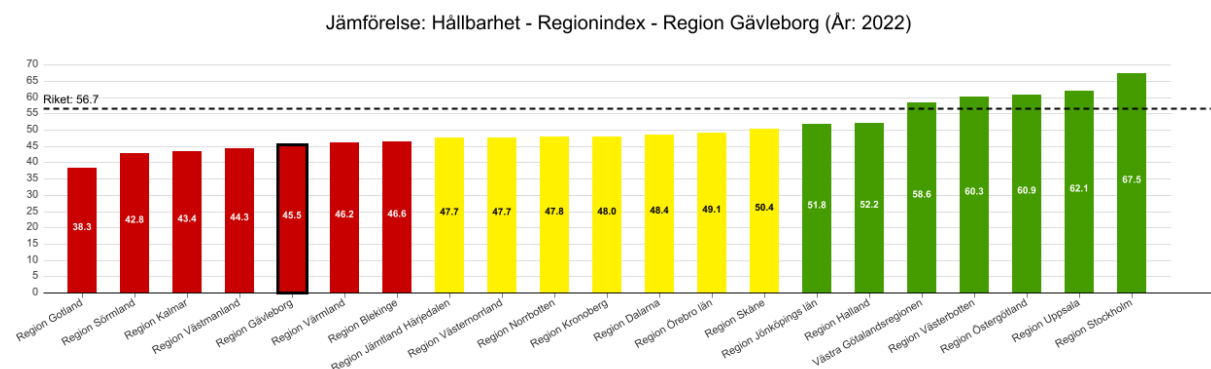

Angreppssättet för denna fallstudie är att lokalisera svaga områden på temanivå för regionen och vidare analysera dessa områden på indikatornivå. Fortsättningsvis bryts analysen geografiskt ned på kommunal nivå, i ett försök att nyansera vilka kommuner i regionen som presterar sämre eller bättre inom varje indikator. För att göra detta används *Jämföraren* på Kolada för Gävleborg först. För att vidare analysera kommunerna byts område till en kommun i Gävleborg (här Gävle) och jämförelse sker med de andra kommunerna i Gävleborg. Här finns även möjlighet att jämföra med andra kommuner i liknande grupperingar, om så vore intressant.

Figur 9: Livskvalitet i Region Gävleborg jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

Figur 10: Hållbarhet i Region Gävleborg jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

Bruttoregionalprodukten per invånare och per sysselsatt i Gävleborg var fjärde lägst under 2022. Livskvaliteten enligt ramverket BRP+ var femte lägst under 2022, och hållbarheten var femte lägst under 2022. Gävleborg var en av fem regioner med en livskvalitet och hållbarhet som understeg riket. I denna fallstudie ska vi undersöka varför specifikt livskvaliteten förefaller vara relativt låg i Gävleborg, men samma angreppssätt går att applicera för hållbarhetsdimensionen.

Enligt BRP+ placerar sig Gävleborg bland de sju sämsta regionerna i fem av elva teman (placering inom parentes):

- *Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet (20)*
- *Arbete och löner (17)*
- *Utbildning och kompetens (17)*
- *Hälsa (19)*
- *Sociala relationer och tillit (19)*

En stor anledning till en låg livskvalitet i Gävleborg är att man presterar dåligt i dessa teman relativt andra regioner. Ytterligare en anledning är att man endast presterar bland de sju bästa regionerna i ett tema. Denna fallstudie kommer fördjupa sig i tema *Hälsa* för att belysa varför regionen presterar dåligt i temat. Samma systematiska angreppssätt går att applicera för samtliga teman.

Fördjupning tema hälsa

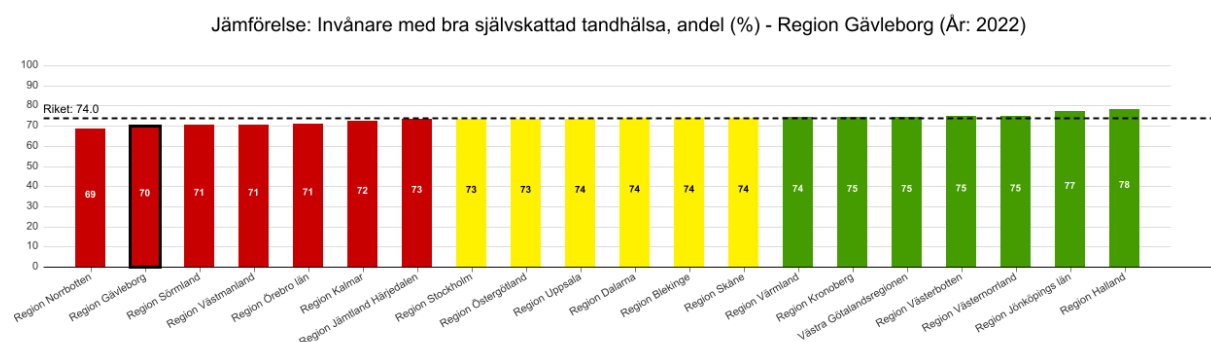
Tema *Hälsa* består av nio indikatorer:

- *N00923 – Medellivslängd för män*
- *N00925 – Medellivslängd för kvinnor*
- *U01405 – Invånare med bra självskattat hälsotillstånd*
- *U01414 – Invånare med bra självskattad tandhälsa*
- *U01411 – Invånare med fetma*
- *N60910 – Incidens av cancer*
- *N60920 – Incidens av hjärtinfarkter*
- *N79172 – Förekomst av diabetes typ 2*
- *N74811 – Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom.*

I tema *Hälsa* har Gävleborg indikatorvärden som är *sämre* än riket i sju av nio indikatorer, samtliga utom incidens av hjärtinfarkter samt långtidssjukskrivna.

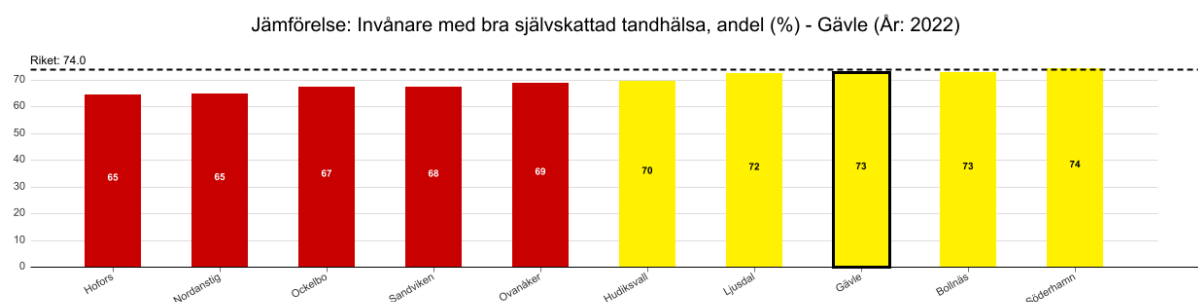
Denna fallstudie fokuserar på indikatorerna om självskattad tandhälsa, självskattad hälsa och invånare med fetma, då det är indikatorer som bedöms vara mer kopplad till det regionala utvecklingsarbetet. Figur 11 nedan visar invånare med bra självskattad tandhälsa i Sveriges regioner.

Figur 11: Indikator U01414 i Region Gävleborg jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

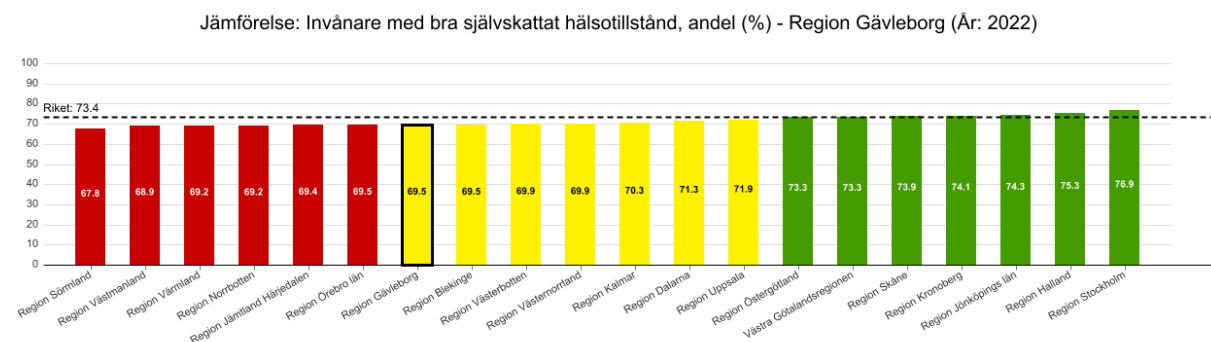
Gävleborg har näst-lägst självskattad tandhälsa i Sverige, där endast Norrbotten har en lägre andel. Gävleborgs värde är fyra procentenheter lägre än rikets genomsnitt. För varje kommun i Gävleborg syns följande:

Figur 12: Indikator U01414 i Region Gävleborg uppdelat på kommuner enligt BRP+ år 2022

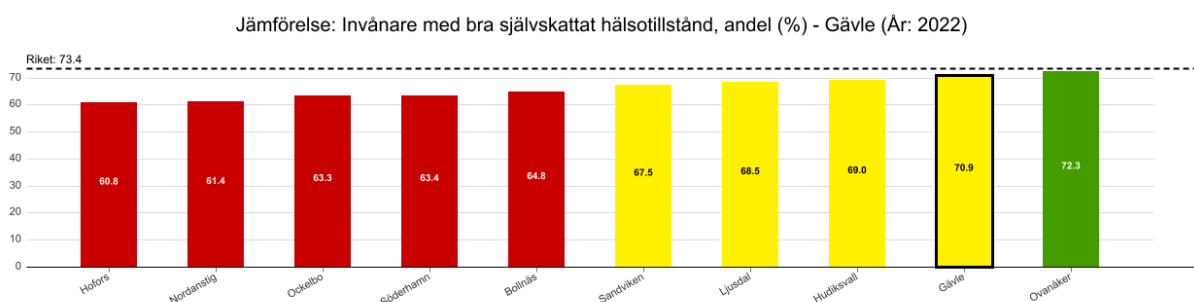
Ingen kommun har en självskattad tandhälsa som överstiger riket, och sämst självskattad tandhälsa syns i Hofors och Nordanstig, medan Söderhamn har bäst självskattad tandhälsa. Fem av tio kommuner hamnar i den första kvartilen i indikatorn (röda staplar). Alla glesbygdskommuner i Gävleborg hamnar i denna kategori (Hofors, Nordanstig, Ockelbo och Ovanåker). Figur 13 nedan visar invånare med bra självskattat hälsotillstånd på regional nivå.

Figur 13: Indikator U01405 i Region Gävleborg jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

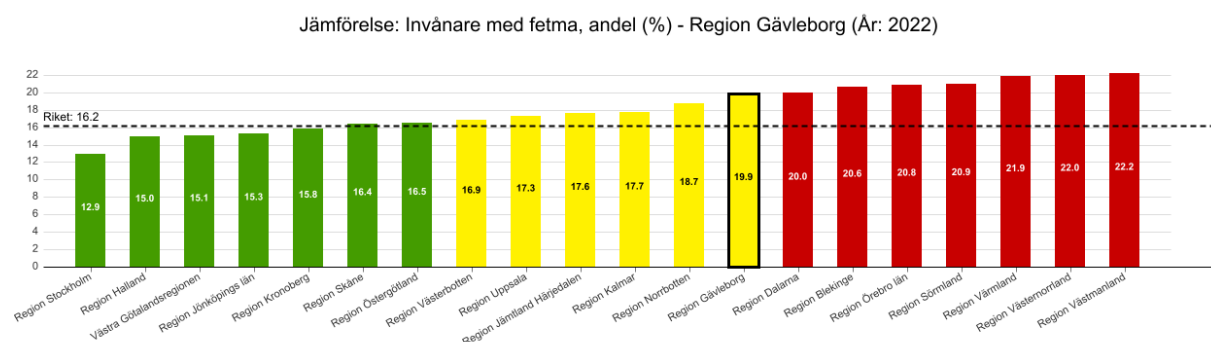
Det självskattade hälsotillståndet i Gävleborg är sjunde lägst, med ett värde som är 3,9 procentenheter lägre än rikets genomsnitt. På kommunal nivå syns följande:

Figur 14: Indikator U01405 i Region Gävleborg uppdelat på kommuner enligt BRP+ år 2022

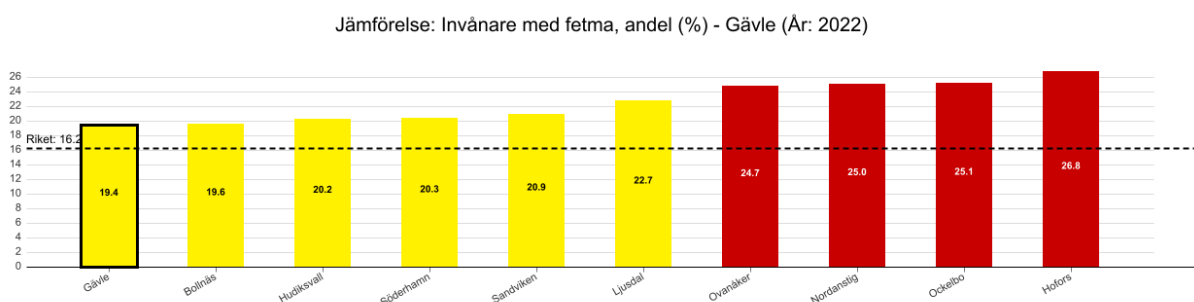
Ingen kommun i Gävleborg har ett självskattat hälsotillstånd som överstiger rikets genomsnitt. Fem kommuner placerar sig i den första kvartilen, där fyra av kommunerna har ett värde som är 10 eller fler procentenheter lägre än riket. Tre av fyra glesbygdskommuner i Gävleborg placerar sig i den första kvartilen. Endast Ovanåker har en placering som är inom den fjärde kvartilen. Figur 15 nedan visar andel invånare med fetma på regional nivå.

Figur 15: Indikator U01411 i Region Gävleborg jämfört med övriga regioner enligt BRP+ år 2022

Andel invånare med fetma i regionen överstiger riket med 3,7 procentenheter, och Gävleborg är åttonde sämst i riket. På kommunal nivå syns följande:

Figur 16: Indikator U01411 i Region Gävleborg uppdelat på kommuner enligt BRP+ år 2022

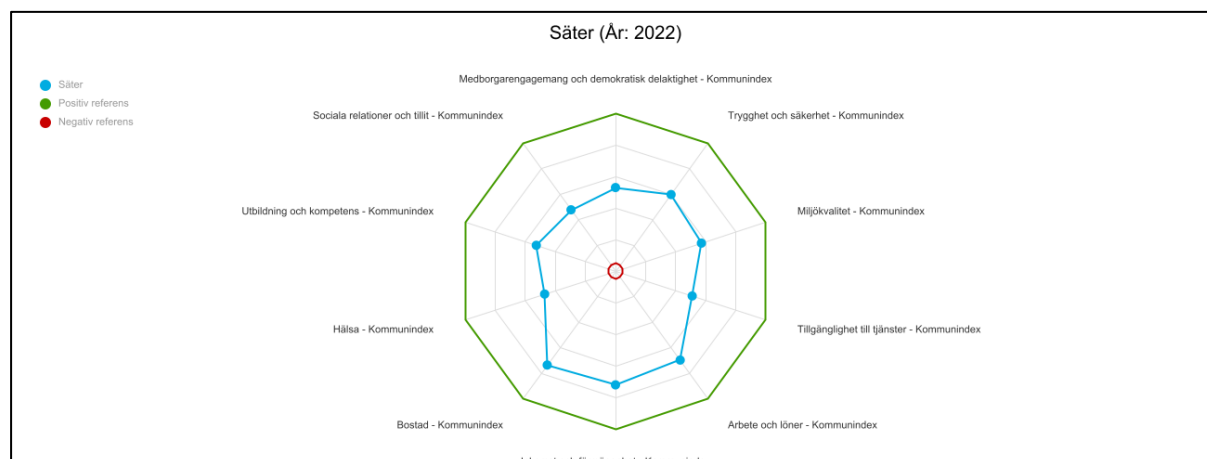
Gällande invånare med fetma har samtliga kommuner i Gävleborg en andel invånare med fetma som överstiger rikets genomsnitt, där endast Gävleborgs glesbygdskommuner placerar sig i den första kvartilen. Gävle har lägst andel invånare med fetma i Gävleborg.

Slutsatser

Livskvaliteten i Gävleborg är låg, och attribueras till stor del av dåliga prestationer i fem av elva teman. Genom att bryta ner tema *Hälsa* på indikatornivå syns en väldigt låg placering för regionen inom indikatorn *självskattad tandhälsa*, där man är den region med näst sämst tandhälsa. Inom *självskattad hälsa* och *andel med fetma* har Gävleborg värden som är sämre, men inte lika dåligt som den självskattade tandhälsan.

På kommunal nivå är negativa utstickare glesbygdskommunerna, Hofors, Ockelbo, Nordanstig och Ovanåker, där de tre förstnämnda har värden som placerar sig i den första kvartilen bland Sveriges kommuner i samtliga berörda indikatorer. Ovanåker är en utstickare inom aspekten att de har hög *självskattad hälsa*, men låg *självskattad tandhälsa* och hög *andel fetma*. Gävleborg står inför stora utmaningar i tema *Hälsa* och viss del av problematiken kan kopplas till sämre hälsoläge i glesbygdskommunerna.

Fall 4: Livskvalitet i Säter – Goda inkomster men bristande tillit

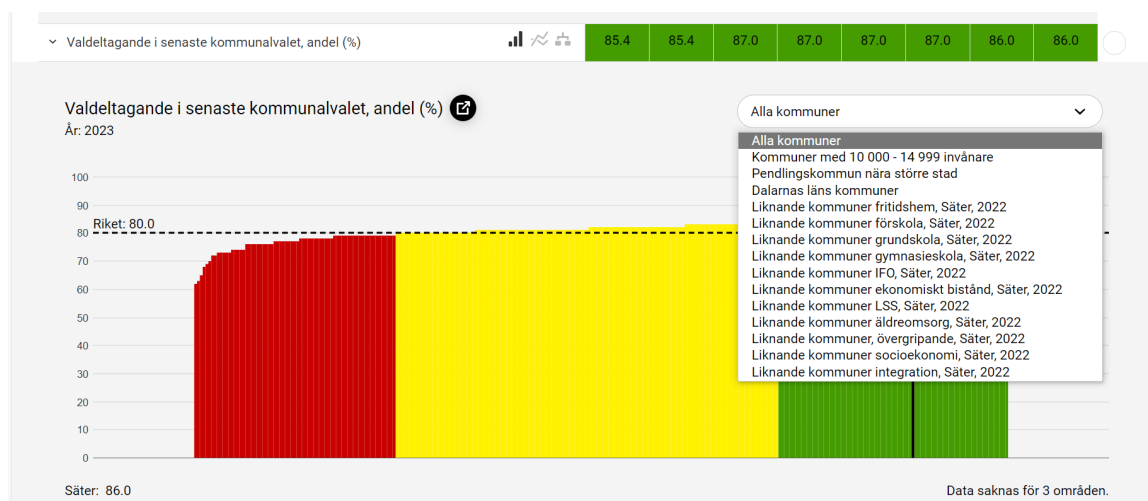
I denna fallstudie kommer vi att fokusera på en enskild kommun, nämligen Sätters kommun i Dalarna. Att analysera en kommun skiljer sig inte mycket från att göra analyser på regional nivå, så användaren kommer att känna igen sig i de båda sammanställningarna på Kolada. Dock finns indikatorer som enbart finns på kommunal respektive regional nivå, vilket kan vara bra att känna till. Därutöver har man ett väsentligt större jämförelsematerial om man vill jämföra sin kommun med andra kommuner mot om man gör samma sak på regional nivå, då det finns 290 kommuner i Sverige och 21 regioner.

Säter är grannkommun till Falun och Borlänge som har regionens starkaste arbetsmarknad, mätt i sysselsättningsstillväxt. Säter tillhör Falun-Borlänges arbetsmarknadsregion med en stor utpendling till framför allt Borlänge men även till Falun och Hedemora.

Säter har ett sammanvägt totalindex för livskvalitet i BRP+ som ligger strax över riksgenomsnittet för samtliga kommuner. Säter ligger högt inom temaområdena *Bostad*, *Inkomst och förmögenhet* samt *Arbete och löner*. Kommunen är sämre inom *Hälsa*, *Sociala relationer och tillit* samt *Tillgänglighet till tjänster*.

Innan vi går vidare i vår analys av Sätters kommun kan det vara värt att nämna de fördelar som finns med att BRP+ finns hos just Kolada, nämligen det verktyg som finns för att visualisera och jämföra statistik. För alla indikatorer finns stapeldiagram för att visualisera senaste tillgängliga statistik samt linjediagram för att se trenden över tid. Här finns också en möjlighet att jämföra vald kommun med olika grupper av kommuner som ur olika avseenden har en liknande karaktär som den region eller kommun man är intresserad av. Om vi exempelvis vill analysera valdeltagandet så kan vi jämföra det med samtliga kommuner i Sverige, men också med liknande kommuner övergripande eller liknande kommuner avseende socioekonomi (se nedan).

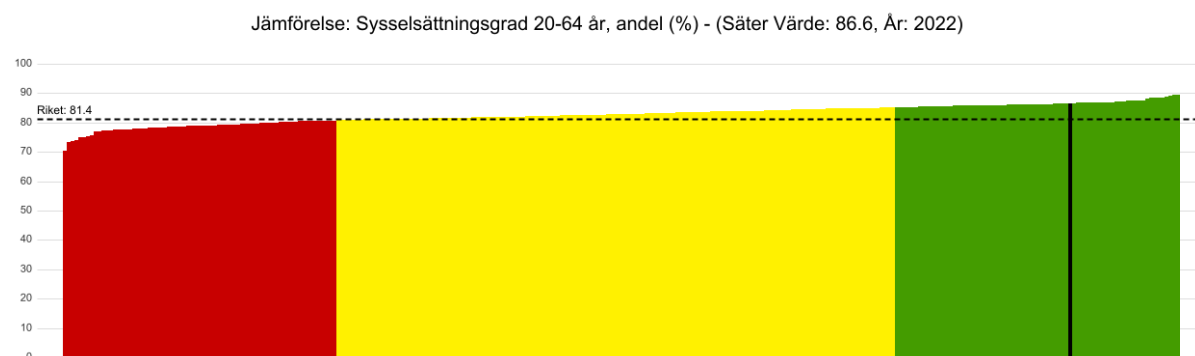
Figur 17: Beskrivning av jämförande funktionalitet av BRP+ på kommunnivå (baserat på indikator N05403 år 2023)

En styrka med BRP+ är just att uppföljningen är nedbrytbar på såväl regional som kommunal nivå, även om antalet indikatorer skiljer sig något åt i region- och kommunversionerna. Det betyder att verktyget kan nyttjas i den systematiska uppföljningen även i Sveriges kommuner, och just Säter kommun i Dalarna har implementerat BRP+ i sin uppföljning.

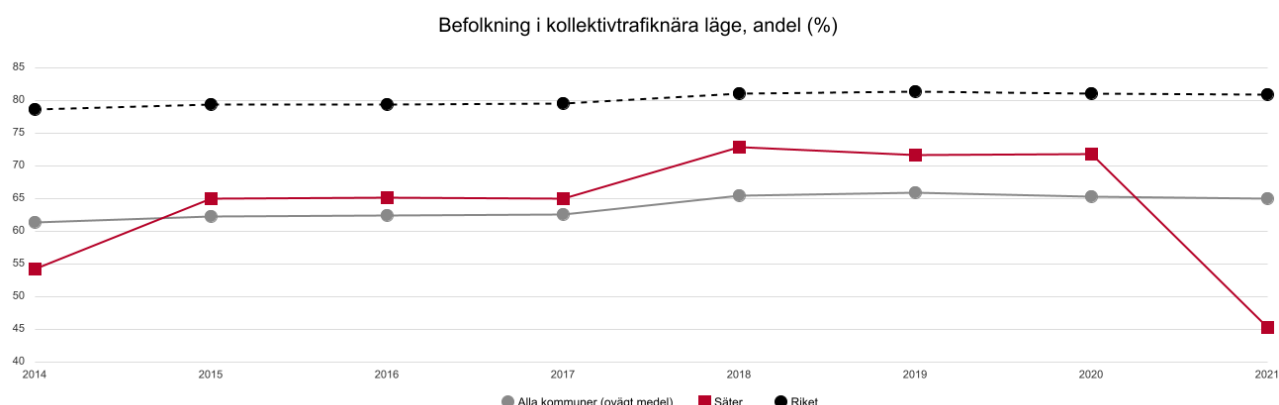
Temat *Inkomst och förmögenhet* mäts främst med hur stor andel av befolkningen som har låga inkomster eller svårigheter ekonomiskt. Här ligger Säter bra till men det finns en lite oroande tendens i att andelen med låg ekonomisk standard ökar i kommunen sedan år 2018. På tre av fyra indikatorer ligger Säter kommun i den bästa kvartilen och i den fjärde så är de precis på gränsen till den bästa kvartilen.

Figur 18: Indikator N02267 i Säter kommun jämfört med övriga kommuner enligt BRP+ år 2022

I temat *Arbete och löner* så ligger Säter bra till i den högsta kvartilen för totalindexet. Säter ligger lägre på sysselsättningsindikatorer som rör utrikes födda, något som kan vara bra att gå vidare med i en djupare analys. Med den arbetskraftsbrist som råder så behöver så stor andel av arbetskraftsreserven som bara går tas i anspråk. Här väcks frågor om huruvida man i Säter har en outnyttjad potential i att nyttja arbetskraftsreserven trots en hög sysselsättning totalt sett. Kommunen är inte stor och antalsmässigt är det inte fler än cirka 60 utrikes födda arbetslösa och drygt 90 invånare totalt som saknar inkomst.

Figur 19: Indikator N07418 i Sätters kommun över tid enligt BRP+ år 2014–2021

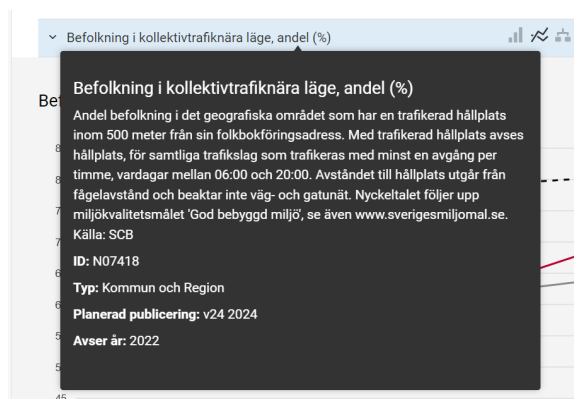
Att fler kommuner i Dalarna ligger sämre till vad gäller *Tillgänglighet till tjänster* är inte i sig överraskande. Dalarna är en gles region jämfört med många andra, men man bör vara försiktig med att avfärda ett sämre utfall alltför lättvindigt utifrån en regions fysiska bebyggelsestruktur och befolkningstäthet. Innan vi gör det behöver vi ta reda på om det finns teman där utvecklingen kan påverkas i positiv riktning. Temat består av fyra nyckeltal varav 3 går i positiv riktning alternativt är oförändrad. Här bör kanske särskilt lyftas den goda utvecklingen inom N07900 – *Tillgång till fast bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%)*, som gått från drygt 50 procent till drygt 75 procent de senaste sju åren. Det som drar ner totalindexet i temat är N07418 – *Befolkning i kollektivtrafknära läge, andel (%)*. År 2021 sjönk denna andel dramatiskt i Säter från knappt 71,9 procent till 45,3 procent.

Hälsa samt *Sociala relationer och tillit* sticker ut negativt för Sätters kommun. Det är möjligen något överraskande då goda inkomster – där Säter ligger bra till – ofta korrelerar med en bättre hälsa och högre tillit. Så vilka indikatorer är det som påverkat detta utfall? Om vi börjat med *Hälsa* så ligger Säter i den bästa kvartilen vad gäller N60920 – *Incidens av hjärtinfarkter, åldersstandardiserat 20+ år, antal/100 000 inv* och N60910 – *Incidens av cancer, åldersstandardiserat, antal/100 000 inv*. Även medellivslängden är god i Säter där kvinnorna ligger precis på gränsen till den bästa kvartilen och männen tillhör den. Det är främst U01414 – *Invånare med bra självskattad tandhälsa, andel (%)* och U01411 – *Invånare med fetma, andel (%)* som Säter ligger sämre till inom, i den mittersta gruppen som innehåller den andra och tredje kvartilen, men relativt nära den sämsta kvartilen. Säter ligger också över riksgenomsnittet för N74811 – *Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar, andel (%)*, men där har den uppgång som skedde till år 2016 förbytts i en nedgång där Säter börjar närma sig riksgenomsnittet. Det kan nämnas att det förvisso finns närmare 80 vårdplatser inom på den Rättspsykiatriska kliniken i Säter men att patienterna inte folkbokförs i Säter när de skrivs in på avdelningen. Lokaliseringen av kliniken har därmed inte påverkat det negativa utfallet.

En fördjupning i den kraftigt försämrade tillgängligheten till kollektivtrafik

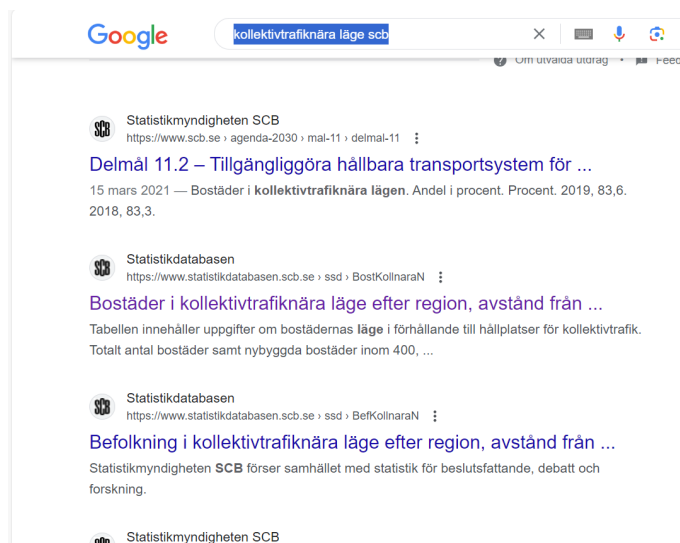
En såpass dramatisk förändring väcker frågor om detta är en verklig förändring eller om det förekommer någon form av mätfel här. Utveckling är än mer häpnadsväckande sett till att riksgenomsnittet ligger oförändrat samma tidsperiod. Hur kan man gå vidare med en analys av en dylik förändring? Om man i Kolada flyttar muspekaren till namnet på indikatorn så får man information om var statistiken kommer från och var man kan hitta den.

Figur 20: Ingående beskrivning av indikator N07418

Om denna indikator finns mer information på www.sverigesmiljomal.se men källan är www.scb.se. Tyvärr finns inga direkllänkar till de tabeller som används, i detta fall hos SCB. Om vi vill titta på statistiken direkt hos källan så får vi helt enkelt göra lite detektivarbete med hjälp av Google för att hitta rätt tabell. Vi söker på "kollektivtrafikhärlä scb" och får då flera relevanta träffar hos Miljömålsportalen och hos SCB. Den fjärde träffen på Google är den vi letar efter, nämligen befolkning i kollektivtrafikhärlä i Statistikdatabasen. Fördelen med att analysera statistiken hos källan är att vi kan få mer information än i BRP+ hos Kolada, vars syfte är just att ge en bra övergripande bild av utvecklingen. Men när man vill gå vidare med någon indikator och fördjupa analysen är det välkommet att kunna titta på fler kategorier. Det vi hittar hos SCB är avstånd till härläplats för 500 meter (som används i BRP+) men också för 400, 1000 och 2000 meter. Vill vi så kan vi även få det uppdelat på tätort och utanför tätort samt kvinnor och män. Låt oss ta en närmare titta på detta. Om vi tar med alla avstånd till närmaste härläplats som finns med i tabellen så ser vi att minskningen år 2021 inte är lika dramatisk på 1000 respektive 2000 meter men ändå en rejäl minskning. Det tyder på att en eventuell flytt av en busslinje bara är några hundra meter. Det är främst i tätorter som minskningen skett även om det har minskat även utanför tätort. Förändringen har varit ungefär lika stor för kvinnor som för män.

Figur 21: Online sökresultat med söktermen "kollektivtrafikhärlä scb"

Vi har fått lite mer kunskap om denna stora förändring men inget tydligt svar. Ytterligare ett steg man kan ta om man verkligen vill få kunskap om vad som förorsakat denna stora förändring är att höra av sig till en tjänsteperson på kommunen som ansvarar för kollektivtrafikfrågor, alternativt direkt till den organisation som ansvarar för kollektivtrafiken. Frågan ställdes till Kollektivtrafikförvaltningen vid Region Dalarna men inte heller det gav något. Även tjänstepersonen där var förvånad över hur stor förändringen var, särskilt i ljuset av att inga större förändringar hade skett under samma tidsperiod. Ett nästa steg skulle vara att höra av sig till SCB som har gjort beräkningarna.

Slutsatser

Utfallet i BRP+ i Sätters kommun uppvisar visat att det finns både styrkor och svagheter. Områden som bostad, inkomst och arbete visar goda resultat, medan hälsa, sociala relationer och tillgänglighet till tjänster behöver förbättras. En betydande förändring är den kraftiga minskningen av andelen invånare som bor inom 500 meter från en kollektivtrafikshållplats, vilket påverkar temat *Tillgängligheten till tjänster* negativt. Orsaken till denna stora försämring är oklar och bör undersökas vidare.

Hälsan i Säter är något sämre jämfört med andra områden, med låga värden för självskattad tandhälsa och en hög andel invånare med fetma. För att förbättra detta behövs insatser för förebyggande hälsovård och främjande av hälsosamma livsstilsval. Det finns en outnyttjad arbetskraftsreserv, särskilt bland utrikes födda, som kan bidra till en mer hållbar utveckling. Sätters kommun har i många avseenden goda ekonomiska förutsättningar men behöver arbeta för bättre utfall inom hälsa och sociala relationer.

Sammanfattning

Det första avsnittet av rapporten ger en översikt av BRP+ som mätverktyg och dess utveckling. BRP+, utvecklat av Tillväxtverket och Reglab, är ett omfattande system för att mäta regional livskvalitet och hållbar utveckling i Sverige. Detta system går bortom traditionella ekonomiska mått som BNP och BRP genom att inkludera olika hållbarhetsdimensioner, vilket ger en mer komplett bild av utvecklingen i svenska regioner. Ett av huvudmålen med BRP+ är att analysera och förbättra förståelsen för hållbar utveckling i regioner och kommuner, inklusive aspekter som miljömässig hållbarhet, social rättvisa och ekonomisk utveckling.

BRP+ utvecklades som svar på behovet av bredare utvecklingsmått och inspirerades av internationella initiativ som Stiglitz-kommissionen och OECD:s *Better Life Index*. Systemet innefattar två delar, livskvalitet och hållbarhet, som i tur är uppbyggda av totalt 70 indikatorer (för år 2022).

Rapporten betonar att BRP+ är ett pedagogiskt verktyg snarare än ett konkurrerande mätsystem. Det ger möjlighet att jämföra utvecklingen i olika regioner och ger insikter som informerar politik och beslutsfattande. Systemet har dock begränsningar, särskilt när det gäller att jämföra data över tid på grund av standardiseringen av indikatorvärdena. Trots detta är BRP+ ett användbart verktyg för att bedöma och förstå regional livskvalitet och hållbarhet i Sverige.

Fallstudie 1: Sörmland

Fallstudien om Sörmland visar att regionen har stora utmaningar inom flera områden, inklusive *Utbildning*, *Bostad*, *Inkomst* och *Sociala relationer och tillit*, där regionen ligger under genomsnittet jämfört med andra regioner i Sverige. Analysen avslöjar att Sörmland har de sämsta förutsättningarna livskvaliteten i landet, med särskilt låga värden inom *Inkomst* och *Sociala relationer och tillit*. Regionen presterar dåligt inom alla områden förutom *Tillgänglighet till tjänster*, vilket framhäver de allvarliga ekonomiska och sociala utmaningar som regionen står inför. Fallstudien understryker behovet av att undersöka de underliggande faktorerna och trenderna för att bättre förstå och adressera dessa problem. För att förbättra situationen föreslås riktade insatser för att höja ekonomisk jämlikhet och social integration, särskilt i kommuner med de sämsta resultaten som Flen, medan kommuner som Trosa konsekvent visar bättre resultat. En djupare kartläggning och riktade strategier är nödvändiga för att främja långsiktig ekonomisk och social välfärd i hela Sörmland.

Fallstudie 2: Skåne

Skåne visar sig ha dåliga förutsättningar för god livskvalitet enligt BRP+, främst på grund av hög arbetslöshet och låg sysselsättningsgrad. Trots att produktionsvärdet i regionen ligger på rikets medelnivå, har Skåne bland de sämsta förutsättningarna för livskvalitet i landet. Fallstudien identifierar särskilda problematiska teman som *Miljö kvalitet*, *Arbete och löner* samt *Sociala relationer och tillit*. Arbetsmarknaden i Skåne är svag med den lägsta förvärvsfrekvensen i landet och hög andel långtidsarbetslösa. Detta speglas också i en hög oro för att förlora jobbet. Sociala relationer och tillit är också låga, vilket påverkar regionens övergripande förutsättningar för livskvalitet. Fallstudien betonar vikten av en detaljerad analys av varje indikator för att förstå de specifika problemen och föreslå relevanta åtgärder. Skånes situation illustrerar hur komplexa och sammanflätade faktorer som miljö, arbetsmarknad och social tillit påverkar livskvaliteten.

Fallstudie 3: Gävleborg

Gävleborg har dåliga förutsättningar för livskvalitet och fallstudien visar att Gävleborg presterar dåligt inom flera teman, särskilt *Hälsa*, där regionen har låga värden i indikatorer som *självskattad tandhälsa*, *självskattad hälsa* och *andel invånare med fetma*. Gävleborgs glesbygdskommuner, Hofors, Nordanstig, Ovanåker och Ockelbo, har särskilt dåliga resultat, vilket påverkar regionens totala hälsoläge negativt. På kommunal nivå visar studien att ingen kommun i Gävleborg har bättre hälsa än rikets genomsnitt, vilket understryker behovet av riktade insatser för att förbättra hälsan i regionen. Fallstudien betonar vikten av att fokusera på specifika hälsoproblem och analysera varför dessa är mer utbredda i glesbygdskommunerna. Genom att förstå de underliggande orsakerna till dessa problem kan bättre strategier utvecklas för att förbättra förutsättningarna för livskvaliteten i hela Gävleborg.

Fallstudie 4: Sätters kommun

Sätters kommun har en blandning av styrkor och utmaningar när det gäller förutsättningar för livskvalitet enligt BRP+. Kommunen presterar bra inom tema *Bostad*, *Inkomst och förmögenhet* och *Arbete och löner*, men har utmaningar inom *Hälsa*, *Sociala relationer och tillit* och *Tillgänglighet till tjänster*. Trots starka ekonomiska indikatorer, som ofta korrelerar med god hälsa och hög tillit, har Säter problem med bland annat tandhälsa och fetma. En dramatisk minskning i tillgången till kollektivtrafiknära boende har också påverkat kommunens tillgänglighet till tjänster negativt, trots förbättringar inom bredbandsaccess. Fallstudien understryker behovet av en balanserad strategi som främjar både ekonomisk utveckling och förbättringar inom hälsa och sociala relationer. Det föreslås att Säter utför en fördjupad analys av de specifika indikatorerna för att identifiera exakta orsaker till problemen och att utveckla strategier för att utnyttja den outnyttjade arbetskraftsreserven, särskilt bland utrikes födda, för att ytterligare förbättra livskvaliteten i kommunen.

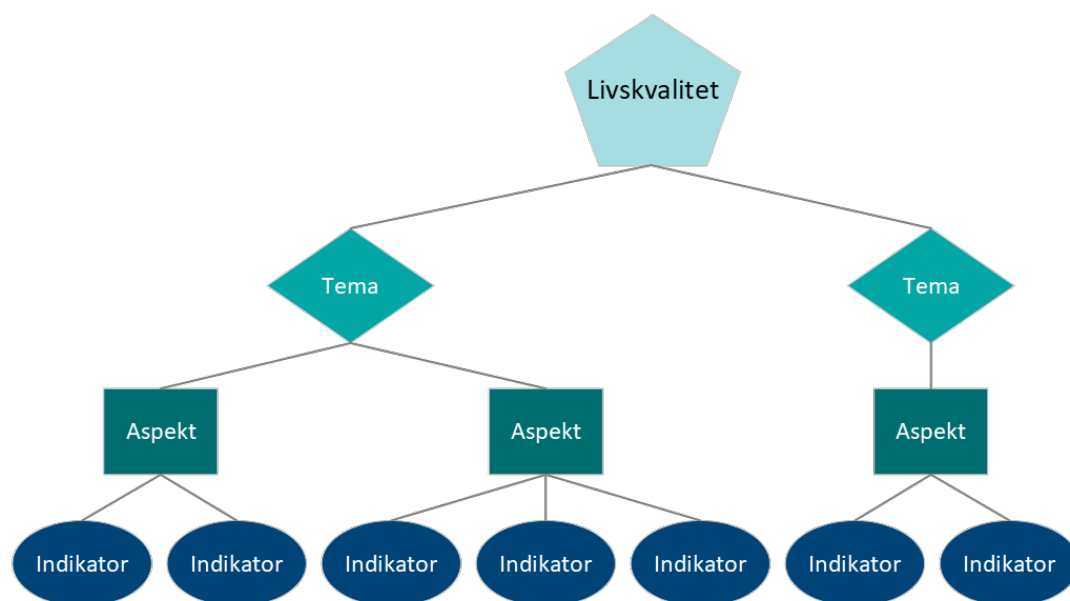
Bilaga 1: Metod

Indexets uppbyggnad

Efter förstudien 2014 inleddes arbetet med att utveckla det kvantitativa mätinstrumentet. BRP+ utvecklades under år 2015 och publicerades första gången år 2016. Ambitionen var att använda det som ett komplement till BNP och BRP för att spegla förutsättningarna till livskvalitet och hållbar utveckling. Målen bakom Agenda 2030 offentliggjordes under samma period och skapade ytterligare relevans för ett mått på områdets livskvalitet och hållbarhet⁴. Under tidens gång har vissa indikatorer bytts ut, oftast på grund av att underliggande data publiceras på ett diskontinuerligt vis eller till och med avbrutits. Den övergripande konstruktionen av BRP+ och dess index är dock oförändrat.

År 2022 byggde beräkningen på totalt 70 indikatorer som kategoriserats i 35 aspekter och 15 teman – resultatet delas till slut upp på de två delarna *Livskvalitet* och *Hållbarhet*. Data uppdateras årligen i andra kvartalet. Måttet livskvalitet bygger på en sammanvägning av de 12 teman, där varje tema består av ett antal aspekter, och varje aspekt består av ett antal indikatorer. Måttet hållbarhet bygger på en sammanvägning av 3 teman. Figur 22 nedan visar hur BRP+ är uppbyggt.

Figur 22: Visualisering av uppbyggnaden av BRP+

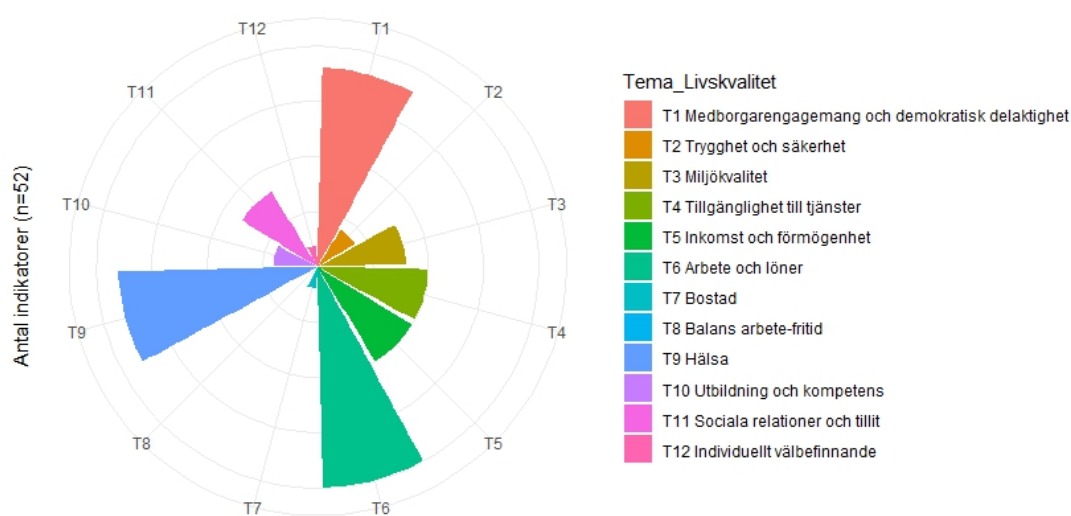

Notering: Indikatorer summeras till aspekter. Aspekter summeras till teman. Teman summeras till ett totalmått för livskvalitet (eller hållbarhet). Detta totalmått kan sedan användas som ett index.

⁴ Se Mål 17:19 i Agenda 2030: “Bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP.” <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-17-genomforande-och-globalt-partnerskap/>

Alla indikatorerna är uppbyggda av datapunkter som hämtas från olika källor. De flesta kommer från Kolada och SCB, men en handfull måste beställas från andra myndigheter och hanteras manuellt (bland annat Socialstyrelsen, Sveriges miljömål, Tillväxtverket (PIPOS) och Post- och telestyrelsen). Data hämtas för år t samt $t-5$ och är oftast tillgänglig på nationell, regional och kommunal nivå. Majoriteten av dem är dessutom uppdelade på kön. Data som indikatorerna består av kan vara både objektiva (till exempel *N74811 – Långtidssjukskrivna*) och subjektiva (till exempel *U01405 – Självskattad hälsa*). Figur 23 sammanfattar antalet indikatorer inom respektive tema för *Livskvalitet*:

Figur 23: Graf över uppbyggnaden av BRP+ med dess teman och antalet indikatorer år 2022

Utförandet av beräkningen av BRP+ har varit densamma sedan dess introduktion och är sammansatt av standardiserade indikatorvärden som används för att beräkna medelvärden för aspekt, tema och livskvalitet. Kommunen eller regionen med bäst resultat får värdet 100 och kommunen eller regionen med sämst resultat får värdet 0 – alla andra kommuner eller regioner fördelar sig mellan dessa värden. Några indikatorer omfattas av en omvänd skala där högre värden indikerar en negativ påverkan livskvalitet, exempelvis *U01420 – Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)*. Ekvationen som används för att standardisera indikatorerna beror på om indikatorns skala är normal eller omvänd.

Normal skala:

$$\text{Standardiserad indikator}_i = \frac{\text{Indikator}_i - \text{Indikator}_{\min}}{\text{Indikator}_{\max} - \text{Indikator}_{\min}} (100)$$

Omvänd skala:

$$\text{Standardiserad indikator}_i = \frac{\text{Indikator}_{\max} - \text{Indikator}_i}{\text{Indikator}_{\max} - \text{Indikator}_{\min}} (100)$$

De standardiserade indikatorvärdena används stegvis för att vägas samma till index på aspekt-, tema- och livskvalitets- eller hållbarhetsnivå. Det sistnämnda steget resulterar till det övergripande indexet som BRP+ representerar. De tre stegen räknas ut med likartade ekvationer.

$$Aspekt_i = \frac{(StandInd_1 + StandInd_2 + \dots + StandInd_{n-1} + StandInd_n)_i}{n}$$

$$Tema_i = \frac{(A_1 + A_2 + \dots + A_{n-1} + A_n)_i}{n}$$

$$Livskvalitet_i = \frac{(T_1 + T_2 + \dots + T_{n-1} + T_n)_i}{n}$$

Förklaring:

<i>StandInd</i>	Standardiserad indikator
<i>A</i>	Aspekt
<i>T</i>	Tema

Begränsningar

Hur BRP+ presenteras på Kolada

Indexet för livskvalitet består av 12 teman, men ett tema (*T8 – Balans arbete/fritid*) består för närvarande av 0 indikatorer. För beräkning av totalindex i livskvalitet används således endast 11 teman. Dessa 11 teman finns inkluderade med indikatorer under sidan för BRP+ i Kolada.

På Kolada presenteras även ett spindeldiagram för att ge en överblick av vilka teman som varje kommun eller region presterar relativt bra eller dåligt i. Spindeldiagrammet innehåller dock enbart 10 teman, där *T12 – Subjektivt välbefinnande* inte finns inkluderat.

I BRP+ på Kolada presenteras endast indikatorer, teman och totalindex. Aspekter presenteras inte.

I färgkodningen på BRP+ används grön för de bästa, röd för de sämsta och gul för de mittemellan. Då man gör jämförelse med regioner är röd de lägsta 33%. Då man gör jämförelse med kommuner är röd de lägsta 25%. Det är således olika percentiler som presenteras baserat på om man kollar för kommuner eller regioner.

En blandning av subjektiva och objektiva indikatorer

Namnet till trots har BRP+ och dess beräkning inget direkt förhållande till BRP. Snarare än att summera värdet av all produktion av varor och tjänster i en kommun eller region försöker BRP+ indexera en mängd indikatorer som teoretiskt sett kan förbättra eller försämra individers upplevda livskvalitet i en kommun eller region. Att kvantifiera det subjektiva konceptet *livskvalitet* innebär redan i det första definierade stadiet vissa begränsningar. BRP+ hanterar indikatorer med objektiva mått tillsammans med indikatorer med subjektiva mått. Bägge används i samma beräkning utan hänsyn till det ursprungliga ställningstagandet i frågan.

Indexerade värden är svåra att jämföra över tid

Ytterligare en begränsning av BRP+ gäller svårigheterna med jämförelse över tid. På grund av den standardiserande beräkningen av indikatorerna beror den hierarkiska placeringen av kommuner och regioner på värdet av andra kommuner och regioner. En kommun, A, som är "bäst" i en indikator år t kan förlora sin förstaplats år $t+1$ till förmån för kommun B som redovisar bättre resultat – trots att kommun A:s resultat är oförändrat år $t+1$. Vid första anblick verkar det som att kommun A har blivit sämre när det snarare är kommun B som har blivit bättre. BRP+ bör därför ses som ett index som mäter utveckling i relation till andra regioner och kommuner. Det är bättre lämpat för jämförelse i detsamma året, förslagsvis mellan regioner eller kommuner med liknande attribut. För den oinsatte kan detta kan försvåra tolkningen av indexvärden.

REG
LAB

www.reglab.se

www.tillvaxtverket.se